

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-80>

УДК 343.6-055.2

Пазенко А.О.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

НОВАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ЖІНОК

Анотація. Стаття присвячена новаціям Кримінального законодавства України, що були внесені Верховною Радою України Законом № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017. Було проведено аналіз над п. 3, 6-1 ч. 1 ст. 67 (обставини, що обтяжують покарання), ч. 2 ст. 76 і п. 3, 4 ст. 91-1 (обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство), ч. 1 ст. 121 (каліцтво статевих органів), ст. 126-1 (домашнє насильство), ч. 2, 4 ст. 134 (примушування до аборту, стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи), ч. 1 ст. 151-2 (примушування особи до вступу в шлюб) КК із дослідженням ступеня імплементації Стамбульської конвенції у вітчизняне кримінальне законодавство.

Ключові слова: Кримінальний кодекс України, домашнє насильство, насильство щодо жінок, Стамбульська конвенція.

Pazenko Anna

Yaroslav Mudryi National Law University

INNOVATIONS OF THE CRIMINAL LEGISLATION OF UKRAINE IN THE SPHERE OF COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMEN

Summary. The article is devoted to the innovations of the Criminal legislation of Ukraine, which were introduced by the Verkhovna Rada of Ukraine by Law No. 2227-VIII «On amendments to the criminal and criminal procedure codes of Ukraine in order to implement the provisions of the Council of Europe Convention on the prevention of violence against women and domestic violence and the fight against these phenomena» dated 06.12.2017. Despite the large number of studies of this problem, the new challenges that have arisen in connection with changes in the current criminal legislation, require further detailed analysis, because they are quite contradictory. Theoretical issues of novelties of the Criminal code of Ukraine in the sphere of domestic violence and violence against women, except for the sphere of sexual violence, which requires independent theoretical research, are investigated. An analysis was conducted on section 3, 6-1, part 1 article 67 (a crime motivated by racial, national, religious enmity or discord, or on the grounds of sex (paragraph 3), the Commission of a crime against a spouse or former spouse or other person with whom the perpetrator is (was) in a family or intimate relationship (p. 6-1)), part 2 of article 76 (persons convicted of offences related to domestic violence, the court may impose other duties and prohibitions under article 91-1 of the Code), p. 3, 4 of article 91-1 (restrictive measures applied to perpetrators of domestic violence), CH. 1 St.121 (genital mutilation), St. 126-1(domestic violence), h. 2, 4 St. 134 (coercion to abortion without voluntary consent victim faces (h. 2), coercion to sterilization without voluntary consent victim faces (h. 4)), h. 1 St. 151-2 (coercion faces to accession in marriage or to continuation of forcibly concluded marriage, or until accession in cohabitation without conclusions marriage, or to continuation of such a cohabitation, or prompting with this goal faces to displacement on territory another state, than the kind, in which she resides) CC with research the degree of implementation of the Istanbul Convention in domestic criminal legislation.

Keywords: Criminal code of Ukraine, domestic violence, violence against women, Istanbul Convention.

Постановка проблеми. Проблема домашнього насильства, включаючи насильство щодо жінок, належить до однієї з найбільш поширених форм порушень прав людини, яка є актуальною в усьому світі. Україна, на жаль, не є винятком, адже дедалі частіше українське суспільство та правоохоронні органи стикаються з випадками насильства, наслідком якого стає позбавлення жертви низки прав, зокрема основоположного права на життя. Розрахунки, проведені Інститутом демографії і соціальних досліджень на замовлення Фонду ООН у галузі народонаселення, свідчать про те, що щорічно 600 представниць слабкої статі гинуть в Україні від домашнього насильства; 1,1 млн. українок стикаються з фізичною та сексуальною агресією в сім'ї, але лише 10% з понад мільйона жінок, які піддаються насильству, вирішують заявити про це. Кожен день поліція фіксує 348 фактів домашнього насильства і в 70-80% випадків його жертвами стають жінки [1; 3, с. 20].

Насильство в сім'ї – прихована епідемія світового масштабу [2, с. 8]. Варто зазначити, що таке насильство не просто руйнує взаємовідносини між подружжям та дітьми, а й виступає однією з передумов розвитку злочинності в цілому. Створити дієвий механізм попередження насильства в сім'ї, захисту його жертв, притягнення винних до юридичної відповідальності та викорінення цього явища із суспільного життя намагається кожна держава на законодавчому рівні, зокрема й Україна. Не можна не погодитись, що від домашнього насильства може постраждати будь-який член родини, але більшість науковців дійшла висновку: переважно жертвами кривдників стають саме діти та жінки.

Не менш проблемним і актуальним є питання насильства за гендерною ознакою, що стало наслідком нерівноправності між жінками та чоловіками та їх нерівних позицій у суспільстві. Дискримінація жінок та дівчат ускладнює їхні

можливості уникнути насильства, внаслідок чого вони стають жертвами примусового шлюбу, домашнього насильства, звалтування та інших форм насильства за гендерною ознакою, зокрема жіночого обрізання.

Наша держава підтвердила свій намір створити ефективний механізм протидії домашньому насильству, підписавши Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, так звану Стамбульську конвенцію (далі Конвенція). Унікальність Стамбульської конвенції, як орієнтиру національних політик Європейських країн у відповідній сфері, визначається її належністю до конвенцій Ради Європи нового покоління, що містять не лише декларації, наміри, а перелік конкретних зобов'язань держави стосовно вдосконалення законодавства та правозастосовної практики, а також забезпечення належних фінансових та людських ресурсів [3, с. 5]. Важливим кроком на шляху до ратифікації цього документа стало прийняття Верховною Радою України Закону № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 (далі Закон № 2227-VIII від 06.12.2017).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Домашнє насильство, включаючи насильство щодо жінок і окремі аспекти цієї проблематики досліджували О.О. Дудоров, М.І. Хавронок, М.В. Євсюкова, Г.О. Христова, О.А. Шаповалова, А.О. Байда, С.О. Павлиш, О.І. Сулова, О.О. Лазаренко, Н.О. Ахтирська, В.М. Бондаровська, О.В. Ковальова, К.Б. Левченко та деякі інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Нові виклики, які постають перед нашою державою на шляху боротьби з даними негативними явищами, проблема реалізації положень законодавства та їх відповідності міжнародним стандартам на практиці, відсутність єдиного підходу щодо тлумачення змісту правових норм серед науковців, органів правозастосування, а також значна кількість інших чинників вимагають подальшого аналізу проблеми домашнього та гендерного насильства задля підвищення ефективності правового регулювання в Україні та її наближення до стандартів провідних європейських країн.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз положень чинного Кримінального кодексу України (далі – КК) у сфері домашнього насильства та насильства щодо жінок, дослідження ступеня імплементації Стамбульської конвенції у вітчизняне кримінальне законодавство. Разом з цим, ми вважаємо, що питання сексуального насильства щодо жінок, у тому числі за гендерною ознакою з урахуванням їх складності потребує самостійного кримінально-правового дослідження. У зв'язку з цим, ці питання в рамках даного дослідження розглянуті не будуть.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що окрім Закону № 2227-VIII від 06.12.2017, Україна прийняла й інші нормативно-правові акти, якими визнала домашнє насильство та насильство щодо жінок важливими суспільними

проблемами, зокрема: Закон України № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2015; Закон України № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 та ін. З огляду на певні недоліки правових норм, безперечно, законодавство у цій сфері потребує подальшого удосконалення.

Так, законом України № 2227-VIII від 06.12.2017 були внесені зміни до КК України щодо обставин, які обтяжують покарання. Пунктами 3, 6-1 ч. 1 ст. 67 КК передбачається, що при призначенні покарання обставинами, які його обтяжують, визнаються: вчинення злочину на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату, або на ґрунті статевої приналежності (п. 3), вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах (п. 6-1). З нашої точки зору, наведена законодавча позиція потребує певного уточнення та доповнення:

– у контексті цієї проблематики слід звернутися до ст. 46 «Обтяжуючі обставини» Стамбульської конвенції, яка в цілому врахована законодавцем. Але водночас словосполучення «статева приналежність» (фізична ознака) дещо не відповідає цілям та ідеям Конвенції, відповідно до яких робиться акцент на ознаці саме гендерній (соціальної ознаці). Стаття 3 Конвенції визначає «гендер» як соціально закріплені ролі, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків; «насильство стосовно жінок за гендерною ознакою» означає насильство, яке спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно [4, с. 13–14]; Український законодавець не врахував такий нюанс: статева приналежність не є тотожною гендерній, оскільки остання виходить за межі біологічного поділу людей на жінок і чоловіків та визначає низку соціокультурних норм, які вважаються характерними для певної статі у суспільстві, формують гендерні стереотипи та сприяють гендерній нерівності у подальшому;

– спірним є включення до ст. 67 КК п. 6-1 «вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах». Хоча це і відповідає п. «а» ст. 46 Стамбульської конвенції, з нашої точки зору можна навести деякі критичні зауваження. Зокрема Конвенція аргументує цей пункт як обтяжуючу обставину з позиції довіри, яка зазвичай характерна для таких стосунків, та наявності істотної емоційної шкоди, яка може спричинитися у разі зловживання цією довірою, що і стає обтяжуючою обставиною у вчиненні злочину [5, с. 141]. Слід зауважити, що згідно з частиною 2 ст. 67 КК «Суд має право, залежно від характеру вчиненого злочину, не визнати будь-яку із зазначених у частині першій цієї статті обставин, за винятком обставин, зазначених у пунктах ... 6-1 ...». Але враховуючи те, що кожен випадок насильства у різних ситуаціях є суцільно індивідуальним, таке імперативне посилення кримінальної відповідальності є досить спірним і потребує додаткової аргументації, при чому поняття «близькі відно-

сини» законодавчо не визначено, що, в свою чергу, суперечить принципу правової визначеності. На нашу думку, така обставина не повинна застосовуватися виключно до всіх кривдників.

Статтю 76 КК (обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням) у редакції Закону України № 2227-VIII від 06.12.2017 доповнено новою частиною 2, відповідно до якої на осіб, засуджених за злочини, пов'язані із домашнім насильством, суд може покласти інші обов'язки та заборони, передбачені статтею 91-1 цього Кодексу. Вважаємо, що ч. 2 ст. 76 КК слід розглядати у сукупності зі ст. 91-1 КК (обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство). Стосовно наведеної законодавчої позиції варто зауважити наступне:

– у контексті цієї новели злочинами, пов'язаними з домашнім насильством слід вважати не лише злочин, передбачений ст. 126-1 (домашнє насильство), а й будь-який інший злочин, вчинений щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, незалежно від того, чи вказані ці обставини у відповідній статті (частині статті) КК як ознаки основного або кваліфікованого складу злочину [3, с. 41];

– Стамбульська конвенція зазначає, що Сторонам слід подумати над тим, щоб заборонити в національному законодавстві будь-яке право кривдника на клопотання про обмежувальні й захисні приписи, адже від даних приписів безпосередньо залежить захист жертви, яка постраждала від насильства [5, с. 153];

– окремо слід звернути увагу на п. 3 (заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин) та п. 4 (заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб) ч. 1 ст. 91-1 КК України, які тотожні забороні переслідування, яке в деяких правових системах саме по собі визначається як злочин. Так, ст. 34 Стамбульської конвенції закликає Сторін до криміналізації «умисної поведінки, яка полягає в повторному здійсненні загрозливої поведінки, спрямованої на іншу особу, що змушує його чи її боятися за свою безпеку» [4, с. 29]. Загрозлива поведінка може проявлятися в постійному слідуванні за особою, небажаному спілкуванні з іншою особою або в доведенні до відома цієї особи факту, що за нею стежать. Це передбачає фізичне слідування за особою, появу на місці роботи, в спортивних або навчальних закладах, а також стеження за особою у віртуальному світі (в чатах, на сторінках соціальних мереж тощо) [5, с. 124–125]. Український законодавець хоча і врахував сутність ст. 34 Конвенції, але без криміналізації поняття «переслідування», зазначивши його ознаки лише у контексті обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вже вчинили домашнє насильство. На нашу думку, було б доцільним визнати «переслідування»

окремим злочином, аби попередити насильство як суспільно-небезпечне явище.

Також слід розглянути зміни до ч. 1 ст. 121 КК України, зокрема щодо доповнення її такою ознакою як «каліцтво статевих органів». Тут слід звернути увагу на таке:

– на відміну від ч. 1 ст. 121 КК, ст. 38 Стамбульської конвенції передбачає відповідальність за каліцтво саме жіночих статевих органів, визнаючи це перешкодою для досягнення рівності між жінками та чоловіками [4, с. 10, 31]. У диспозиції ст. 121 КК така вказівка відсутня. Потерпілими від цього злочину можуть бути особи як жіночої, так і чоловічої статі. В даному випадку український законодавець не сприйняв головну ідею ст. 38 Конвенції – заборонити каліцтво жіночих статевих органів як дискримінаційні дії щодо осіб жіночої статі з урахуванням саме гендерного аспекту цієї проблеми. З нашого погляду, це є обґрунтованим, адже подібні uszkodження безпосередньо пов'язані з певними релігійними течіями та етнічними групами, які не є притаманними українському суспільству, а підставою криміналізації чи внесення певних додаткових ознак до чинного КК є, зокрема, відповідне кримінологічне підґрунтя. Також слід зауважити: по-перше, посилення на те, що каліцтво було вчинене за згодою або на прохання неповнолітньої є нікчемним, а згоду дорослої особи можна розглядати лише як пом'якшуючу обставину, оскільки є пряма заборона на вчинення таких дій, а по-друге, подібні uszkodження не відповідають тому рівню приватності у житті особи, що не можуть бути підставою для невтручання особи в особисте життя потерпілих.

Окремої уваги заслуговує ст. 126-1 КК України (домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи), яка була внесена Законом № 2227-VIII від 06.12.2017. Зокрема слід звернути увагу на таке:

– систематичність означає постійну повторюваність тотожних чи схожих дій, що в сукупності впливає на потерпілу особу надзвичайно негативно [3, с. 78]. Також слід зауважити, що спільне проживання жертви та правопорушника не вимагається [3, с. 77]. Однак в даному випадку постає питання: «Чи може систематичний характер охоплюватися поняттям продовжуваного злочину за ч. 2 ст. 32 КК України?» [7, с. 405];

– фізичне насильство виражається у фізичному впливі на організм потерпілої особи і означає, зокрема, ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також насильство, яке призводить до смерті [3, с. 71; 5, с. 126]. Разом з цим, аналіз ст. 126-1 КК дозволяє зробити висновки, що у випадку спричинення середньої тяжкості та тяжких тілесних uszkodжень має місце сукупність злочинів, передбачених ст. 126-1 та ст. 121 і 122 КК;

– ст. 33 Конвенції визначає психологічне насильство як умисну поведінку, яка полягає

в повторному здійсненні загрозової поведінки, спрямованої на іншу особу, що змушує його чи її боятися за свою безпеку, при чому це положення стосується тривалої поведінки, а не поодиноких випадків [4, с. 29; 5, с. 124]. Як зазначає А.О. Байда, психологічне насильство в сім'ї із зрозумілих причин відноситься до діянь високолатентних, за характером негативних наслідків – залежно від способів та особливо тривалості впливу – може тягнути за собою тяжкі наслідки (самогубство, психічна хвороба, важкі форми розладів психічної діяльності) [6, с. 87];

– відповідно до пункту 4 частини 1 ст. 1 Закону України № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру. Також ознаками такого насильства можуть бути: тунеядство самого агресора, систематичні випадки відмови в утриманні дітей, непрацездатних членів сім'ї, приховування доходів тощо [3, с. 74].

Необхідно підкреслити, що однією з умов якості та ефективності нормативного матеріалу є чіткість і максимальна формалізованість у викладенні ознак злочинного діяння, що є необхідним для уникнення помилок у правозастосовній діяльності [6, с. 89]. На підставі цього виникає безліч питань щодо наслідків злочинних діянь, передбачених у диспозиції статті, зокрема: «Яким повинен бути розлад здоров'я (фізичним/психічним) та якою повинна бути втрата працездатності (стійкою/незначною)?», «З яких причин емоційна залежність є саме наслідком домашнього насильства та якими ознаками її наділив законодавець?», «Де законодавчо закріплені критерії погіршення якості життя потерпілої особи?». Безумовно, без конкретного уточнення ознак цих понять на практиці будуть виникати численні кваліфікаційні помилки, що можуть призвести до суб'єктивного вирішення справ.

У контексті ст. 134 КК України в редакції Закону № 2227-VIII від 06.12.2017 слід звернути увагу на частину 2 (примушування до абортів без добровільної згоди потерпілої особи) та частину 4 (примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи) відповідної статті. Так, слід звернути увагу на таке:

– ст. 39 Стамбульської конвенції до злочинів відносить примусовий аборт і примусову стерилізацію, які стосуються природної спроможності жінок народжувати дітей, наголошуючи на значенні поваги репродуктивних прав жінок [5, с. 130–131]. На відміну від Конвенції, частина 4 ст. 134 КК є гендерно нейтральною, адже під стерилізацією слід розуміти знепліднення або позбавлення людини здатності до відтворення [3, с. 95], що безпосередньо може стосуватись і чоловіків;

– зміст примушування у ст. 134 КК не конкретизований, його форми не визначені, а це зумовить складність доказування цього діяння. Більше того, примушування до абортів або сте-

рилізації «без добровільної згоди потерпілої особи» видаються некоректними, оскільки використання терміну «примушування» вже вказує на відсутність згоди потерпілої особи на вчинення щодо неї відповідних дій [3, с. 96].

Далі слід розглянути частину 1 (примушування особи до вступу в шлюб або до продовження примусово укладеного шлюбу, або до вступу у співжиття без укладання шлюбу, або до продовження такого співжиття, або спонування з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає) ст. 151-2 КК, якою Кодекс було доповнено Законом № 2227-VIII від 06.12.2017. Вважаємо, варто звернути увагу на таке:

– на сьогодні у законодавстві багатьох країн Європи, Азії та Африки запроваджений інститут кримінальної відповідальності за примушування до вступу у шлюб, що безпосередньо пов'язане з ратифікацією Конвенції Ради Європи 2011 та є актуальним у даних країнах. Слід зазначити, що нашим законодавцем у цілому враховані вимоги ст. 37 Конвенції, згідно з якою повинно бути криміналізовано: 1) примушування дорослого або дитини до вступу в шлюб; 2) заманювання дорослого або дитини на територію Сторони або держави іншої, ніж та, у якій він чи вона проживає, для примушування цього дорослого або дитини до вступу в шлюб [4, с. 30–31];

– М.І. Хавронюк визначає примушування як застосування фізичного насильства або погрозу його застосування щодо потерпілого чи його близької особи, або шантаж — погрозу знищити чи пошкодити майно потерпілого, або викрасти потерпілого чи позбавити його волі, або розголошити відомості про потерпілого, які потерпілий бажає зберегти у таємниці, або іншим чином обмежити права, свободи чи законні інтереси потерпілого (чи його близької особи) [3, с. 102]. В розумінні положень Конвенції, ця норма має бути розрахована на захист прав жінок, які в більшості випадків є потерпілими від даного злочину. Разом з цим, як вважає А. Маляр, українська етнічна традиція полягає в тому, що у більшості випадків потерпілими від примусового шлюбу стають чоловіки у випадку вагітності (або фіктивної вагітності) жінки. На думку юриста, криміналізація даного положення недоцільна через невисокий ступінь суспільної небезпечності і, крім того, викликає суперечності з цивільним законодавством, нормами якого врегульовані дані правовідносини [8].

Висновки і перспективи. З кожним роком Україна намагається вдосконалити кримінальне законодавство, врегульовуючи тим самим різні сфери суспільних відносин. В цілому, положення Конвенції враховані українським законодавцем (окрім криміналізації «переслідування» (так званого «сталкінгу» як окремого злочину), що, на нашу думку, було б доцільним), але при цьому не в повному обсязі відображені її ідеї та цілі, зокрема у п. 3 ст. 67 та ч. 1 ст. 121 КК (що у даному положенні є обґрунтованим, адже каліцтво статевих органів як дискримінаційні дії щодо осіб жіночої статі не є притаманним українському суспільству). Загальновідомо, що якість та ефективність правових норм залежить від їх тлумачення та застосування на практиці, а з огляду на

інколи некоректне, нечітке, неконкретизоване формулювання нововведень, зокрема, ст. 126-1 та ч. 2, 4 ст. 134 КК піддаються сумніву однакове тлумачення та застосування практиками законодавства, що, в свою чергу, може призвести до негативних наслідків. Далі слід зауважити: при імplementації положень Конвенції до КК не була врахована специфіка вітчизняного законодавства, зокрема у п. 6-1 ст. 67 та ч. 1 ст. 152-2. На нашу думку, визнаючи великий авторитет Стамбульської конвенції, при внесенні до чинного кримінального законодавства змін законо-

давцю перш за все слід пам'ятати про особливості українських правових традицій та відповідну практику з тих чи інших питань.

Таким чином, зміни, які були внесені Законом № 2227-VIII від 06.12.2017 до КК України є суперечливими, але безспірним залишається той факт, що криміналізація домашнього насильства та насильства щодо жінок є позитивним явищем у нашій державі. Подальші зміни до КК України, що стосуються домашнього насильства та насильства щодо жінок, будуть залежати від практичного досвіду правників та нових викликів суспільства.

Список літератури:

1. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні / UNFPA, Фонд ООН у галузі народонаселення. URL: <http://bit.ly/2KgGo7o> (дата звернення: 03.04.2019).
2. Шаповалова О. Моніторинг національної судової практики розгляду судами кримінальних, цивільних справ і справ про адміністративні правопорушення, пов'язаних із вчиненням насильства і сім'ї. Київ : ВАІТЕ, 2014. 190 с.
3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019. 288 с.
4. Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 11.05.2011. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45> (дата звернення: 03.04.2019).
5. Пояснювальна доповідь до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 11.05.2011. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e> (дата звернення: 03.04.2019).
6. Байда А.О. Проблеми кримінальної відповідальності за домашнє насильство. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2016. Вип. 32. С. 79–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2016_32_8 (дата звернення: 03.04.2019).
7. Оленіна Я.Г. Актуальні питання імplementації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами 2011 року (щодо психологічного та фізичного насильства) в кримінальне законодавство України. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 401–406. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_3_96 (дата звернення: 03.04.2019).
8. Зміни до ККУ: Анна Малляр про нові правила статевих відносин / Інфочечір – 14.01.2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NVZ3eMqL5q8> (дата звернення: 03.04.2019).

References:

1. UNFPA, United Nations Population Fund (2017). *Ekonomichni naslidky nasylstva shchodo zhinok v Ukraini* [The economic consequences of violence against women in Ukraine]. Available at: <http://bit.ly/2KgGo7o> (accessed: 03.04.2019).
2. Shapovalov, O. (2014). *Monitorynh natsionalnoi sudovoi praktyky rozghliadu sudamy kryminalnykh, tsyvilnykh sprav i sprav pro administratyvni pravoporushennia, poviazanykh iz vchynenniam nasylstva i simi* [Monitoring of national judicial practice of consideration by courts of criminal, civil cases and cases on administrative offenses connected with the commission of violence and family]. Kyiv: BAITE, 190 p.
3. Dudorov, O.O., Khavroniuk, M.I. (2019). *Vidpovidalnist za domashnie nasylstvo i nasylstvo za oznakoiu stati (naukovo-praktychnyi komentar novel Kryminalnoho kodeksu Ukrainy)* [Responsibility for Domestic and Gender-Based Violence (Scientific and Practical Commentary on the Novelties of the Criminal Code of Ukraine)] Ed. E. Khavroniuk. Kyiv: Waite, 288 p.
4. Konventsiiia Rady Yevropy «Pro zapobihannia nasylstvu stosovno zhinok i domashnomu nasylstvu ta borotbu z tsymy yavyschamy» [Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence] (2011). Available at: <https://rm.coe.int/1680096e45> (accessed: 03.04.2019).
5. Poiasniuvalna dopovid do Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia nasylstvu stosovno zhinok i domashnomu nasylstvu ta borotbu z tsymy yavyschamy [Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Prevention and Combating of Violence against Women and Domestic Violence] (2011). Available at: <https://rm.coe.int/1680093d9e> (accessed: 03.04.2019).
6. Baida, A.A. (2016). *Problemy kryminalnoi vidpovidalnosti za domashnie nasylstvo / Pytannia borotby zi zlochynnistiu* [Problems of criminal responsibility for domestic violence / Issues of fighting crime] electronic journal, vol. 32, pp. 79–95. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2016_32_8 (accessed: 03.04.2019).
7. Olenina, Y.G. (2015). Aktualni pytannia implementatsii polozhen Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia nasylstvu stosovno zhinok i domashnomu nasylstvu ta borotbu z tsymy yavyschamy 2011 roku (shchodo psykholohichnoho ta fizychnoho nasylstva) v kryminalne zakonodavstvo Ukrainy [Topical Issues of Implementation of the Council of Europe Convention on the Prevention of Violence against Women and Domestic Violence and Combating these Phenomena in 2011 (on Psychological and Physical Violence) into the Criminal Code of Ukraine]. *Journal of the Kyiv University of Law*, no 3, pp. 401–406. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_3_96 (accessed: 03.04.2019).
8. Anna Mallar (2019). *Zminy do KKU: Anna Maliar pro novi pravyla statevykh vidnosyn / Infovechir* [Changes to the CCU: Anna Mallar on New Rules for Sexual Relations / Info evening]. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=NVZ3eMqL5q8> (accessed: 03.04.2019).